

Forslag datert 16.06.2022

Historisk og framtidretta – Giske kommune mot 2032

Kommuneplanen sin samfunnsdel 2022-2032

Vedtatt i kommunestyret .....

Visjon og hovudgrep

Visjonen «historisk og framtidsretta» skal inspirere til felles utvikling og endring.

Energien som finst hos innbyggjarar, naturgjevne forutsetningar, næringsliv, kultur og historie er viktig for utviklinga.

For å lukkast må Giske kommune samarbeide både internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt. **Visjonen** historisk og framtidsretta viser retning for utviklinga fram til 2032.

- **Tre satsingsområde**

med retningsmål: / slik vil vi ha det / og strategiar / slik vil vi gjere det /
peikar på dei områda som skal ha ekstra merksemd og ressursar i planperioden:

- ***Giske som bukommune*** – *ein god plass å leve heile livet*

Gode levekår gjennom heile livsløpet.

- ***Giske som næringskommune*** – *eit framtidsretta næringsliv*

Aktiv medspelar overfor eksisterande næringsliv samt legge til rette for etablering av nye berekraftige verksemdar og næringar.

- ***Giske som samspelkommune*** – *Giske på lag med Sunnmøre – betre saman*

Godt samspel mellom det offentlege, private, frivillige organisasjonar og ålesundsregionen.

- Arealstrategien skal medverke til at måla i samfunnsdelen blir nådd gjennom arealpolitikken.
- Forutsetningane for å lukkast omhandlar sentrale rammevilkår og korleis organisasjonen er rusta for at kommunen skal lukkast med satsingsområda.

FNs berekraftsmål si tyding for planen

Fns berekraftsmål er ramma for den strategiske utviklinga av Giske kommune. Berekraftsmåla forandrar måten å tenke på som kommune. Dei tre berekraftsdimensjonane økologisk, sosial og økonomisk berekraft heng saman og påverkar kvarandre.

Berekraftsmåla ligg til grunn for utfordringsbildet, satsingsområda, forutsetningane og for korleis planen skal følgjast opp. På same måte som dei tre berekraftsdimensjonane heng saman og påverkar kvarandre, må også kommuneplanen sine tre satsingsområde sjåast i samanheng for å lukkast med å utvikle Giske kommune til eit meir berekraftig samfunn.

Fig. 1: Seksflekka bloddråpesvermar pollinerer purpurmarihand i Molnes naturreservat, Giske kommune. Foto: Anders Lundberg

Purpurmarihand *Dactylorhiza purpurella* er ein orkidé som i Noreg er knytt til opne, kalkrike våtmarker og som er vurdert som sterkt trua (EN) i Norsk raudliste for artar 2010.

Globale endringar og berekraftig utvikling

Verda er i stadig endring. Endringane som påverkar både samfunnsliv, arbeidsliv og naturen over lang tid kallast megatrender. Megatrender som påverkar heile verda er knytt til:

- klimaendring
- demografisk endring
- globalisering og urbanisering

Den globale gjennomsnittstemperaturen aukar, dramatiske naturkatastrofar rammar verda og påverkar grunnleggande tilgang på ressursar. Demografien i store deler av verda blir påverka av synkende fødselsrater, aukande migrasjon, auka levealder og endra helseutfordringar. Fleire flyttar til byane, samtidig som økonomi, kultur og samfunn i aukande grad utviklar seg på tvers av landegrensar. Digitalisering gjer at fysisk avstand får mindre å seie for dei fleste samfunnsområde. Kommunikasjon er mindre stadsavhengig, tilgong til informasjon er nærmast ubegrensa, robotisering erstattar og skaper arbeidsplassar. Konkurransen om både arbeidsplassar og arbeidskraft aukar.

Globale berekraftsmål som premiss

FNs berekraftsmål gir viktige premissar for berekraftig samfunnsutvikling i norske kommuner. FNs Barnevernkonvensjon blir lagt til grunn for alt arbeid overfor barn og unge. Berekraftsmåla byggjer på tre dimensjonar som må sjåast i samanheng for å oppnå ei berekraftig utvikling:

- **Økologisk berekraft** handlar om å utvikle samfunnet innanfor planeten sin tålegrensar og redusere tapet av biologisk mangfald. Klimaendringane må reduserast, og samtidig må samfunnet tilpasse seg konsekvensane av endringane som allereie pågår.
- **Sosial berekraft** handlar om å sikre innbyggerane like moglegheiter til å delta i samfunnet, å investere i gode oppvekst- og levekår, helse, utdanning, likestilling, inkludering og mangfald. Samhaldet i samfunnet, tillit, demokrati og opplevd tilhørighet er avgjerande for berekraftig utvikling.
- **Økonomisk berekraft** handlar om ansvarlig forbruk og produksjon, økonomisk vekst med mindre miljøbelastning, samt rettferdig og anstendig arbeid. Berekraftig utvikling forutsett at det vert skapt verdiar i lokalsamfunnet som over tid opprettheld eit godt velferds- og tenestetilbod.

Figur 2: Økologisk, sosial og økonomisk utvikling kan ikke oppnåast isolert frå kvarandre, denne modellen frå FNs berekraftsmål viser samanhengen mellom dimensjonane der økonomisk berekraft er avhengig av at økologisk og sosial berekraft er ivaretatt.

Kjelde: Azote for Stockholm Resilience Centre, Stockholm University

Fig. 3: Viser status for berekraftsindikatorane (2018 registreringar) for Ålesundregionen (kommunene Ålesund, Sula og Giske) samla. Det pågår arbeid med å lage oversikter som viser berekraftsindikatorane i den enkelte kommune.

Beredskap og samfunnssikkerheit

Utviklinga av samfunnet påverkar risiko- og sårbarheitsbildet. I nokre tilfelle kan ny utbygging vere ei direkte årsak til konsekvensar for liv og helse eller store materielle tap. Det er derfor eit mål for planlegginga etter plan- og bygningslova § 3-1 første ledd bokstav h) å « *fremme samfunnssikkerheit ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.* ». Det er planmynde som har ansvaret for å sjå til at samfunnssikkerheit blir ivaretatt i planlegginga.

Kommuna si rolle som planmynde etter plan- og bygningslova må sjåast i samheng med kommunen sitt ansvar som beredskapsmynde, jf. sivilbeskyttelseslova med tilhøyrande forskrift om kommunal beredskapsplikt. Plikta som beredskapsmynde skal mellom anna følgjast opp i plansystemet etter plan- og bygningslova.

I lov om kommunal beredskapsplikt er kommunane pålagt å utarbeide ein risiko- og sårbarheitsanalyse over kva uønska hendingar som kan ramme kommunen, sannsynlegheita for dette og kva konsekvenser dette kan få. Denne analysen skal leggest til grunn ved planlegginga i kommunen.

Giske kommune si heilskaplege risiko- og sårbarheitsanalyse ligg føre som eit eige dokument. Dei uønska hendingane med størst sannsynlegheit og konsekvens er storm/ orkan, tunnelstenging, skipsforlis og miljøutslepp i sjø. Det er også ei auka sannsynlegheit for digitale angrep. I tillegg vil ei flyplassulykke med EPS, og hendingar som fører til stengt bru kunne føre til ei større krisehandtering.

Likevel er det slik at mindre sannsynlege hendingar også kan oppstå, slik at kommunen må ha ein beredskap for å takle ulike scenaria. Ved dei fleste hendingar vil kommunen først og fremst ha ei sentral rolle i informasjonsarbeid, oppretting av evakuering- og pårørandesenter og som støttespelar til øvrige etatar.

Utviklingstrekk i Giske kommune

Kommunen har relativ høg folketalsvekst og over 70% av kommunen sine samla utgifter går til helse, grunnskule og barnehage. Dei fleste av innbyggjarene har arbeid innafør servicenæringane, sekundænnæring og helse- og sosialtenester. Giske er ei av dei «yngste» kommunene Møre og Romsdal, men eldrebølgja vil likevel merkast godt dei nærmaste åra.

Personbiltrafikken har auka kraftig på riksvegen sidan bomstasjonane vart tatt bort i 2009.

Kommunen er avhengig av eit breidt og godt samarbeid med kommunene i Ålesundsregionen for å oppretthalde gode kommunale tenester til innbyggjarane samt å vidareutvikle kommunen på område som klima, næringsliv og samferdsel.

Demografi og helse

Giske kommune er den kommuna i Møre og Romsdal som har størst %-vis folketalsauke, 19 % auke i perioda 2011-2021. Iflg. SSB sine prognosar vil denne trenden fortsette med ein folketalsauke på 12,3 % i perioda 2021-2036. Dette er høgt samanlikna med Møre og Romsdal (3,3 %) og landsgjennomsnittet på (6,9 %). I same tidsrom viser framskrivinga ei dobling av antal personar over 80 år.

Det er utfordringar i høve folketalsauke, arbeidsplassar, tilbod for barnefamiljar, utdanning og arbeidpsykisk helse. Kommunen kjem relativt bra ut av det på folkehelseprofilen 2020, på dei ulike indikatorane innan helsetilstand, helsereletert åtferd, miljø, skadar og ulykker, oppvekst, levekår og busetnad. Kommunen har likevel framleis utfordringar på fleire område. Giske kommune er i vekst og har mange tilflyttarar og stor andel born og unge. Dette gir press på areal til bustad, og samstundes auka behov for areal til leik, idrett, friluftsliv og rekreasjon.

Ungdom i kommunen ser ut til å bruke mykje tid på skjermbruk, kjenner seg i aukande grad einsame og ein har sett ei kraftig auke i talet på overvektige ungdomar. Ungdomen sjølv peiker mellom anna på at dei saknar eit aktivitetstilbod. Det er mangel på både formelle og uformelle møtestadar i kommunen, dette gjeld for alle aldersgrupper. Utdanningsnivået blant tilsette i barnehagane er lågare enn i resten av landet. Kommunen sine folkehelseutfordringar kan endrast i løpet av perioden etter kvart som ein får nyare informasjon om folkehelsa i kommunen, t.d. gjennom Ungdata-kartlegging. Oppvekstområdet er under omorganisering, det er lagt fram kvalitetsrapport, politisk behandla i 2020. Det er full barnehagedekning totalt i kommunen, men Godøya og Giske har ikkje full dekning lokalt. Ny privat barnehage er under planlegging på Godøya. Det er ønskje om ein ny stor barnehage på Vigra. Frivilligsentralen i Giske fungerer særst godt og har stor verdi innafor folkehelsearbeidet. Det er fast samarbeid med NAV, Kingelveven og Kriminalomsorga med arbeidtrening for ungdom. Det er forøvrig samarbeid med alle frivillige organisasjonar i kommunen og dei arrangerer turar for ungdom. Daglege oppgåver er m.a. utkøyring av mat frå kjøkkenet på sjukeheimen og vaktmestroppgåver for eldre. For kommunen er dette store summar i sparte sosiale utgifter. Frivilligsentralen er open kvar dag for pensjonistar og andre og på kveldstid er det klubbverksemd i lokala. Frivilligsentralen mottar fast økonomisk stønad frå staten og mykje stønad frå folk og næringslivet.

Forsørgarbrøk for eldre er forholdet mellom talet personar over 65 år og talet personar i aldersgruppa 20–64 år. Medan ein i dag har 3,4 personar i arbeidsfør alder pr. person over 65 år må ein i 2030 klare seg med 2,7 personar i aldersgruppa. Dette forholdet (“brøken”) vil fortsette å falle til 2,3 i 2040 og 1,9 i 2050.

År	2020	2030	2040	2050
Forsørgarbrøk	0,29	0,37	0,44	0,52

(Framskriving iflg. SSB)

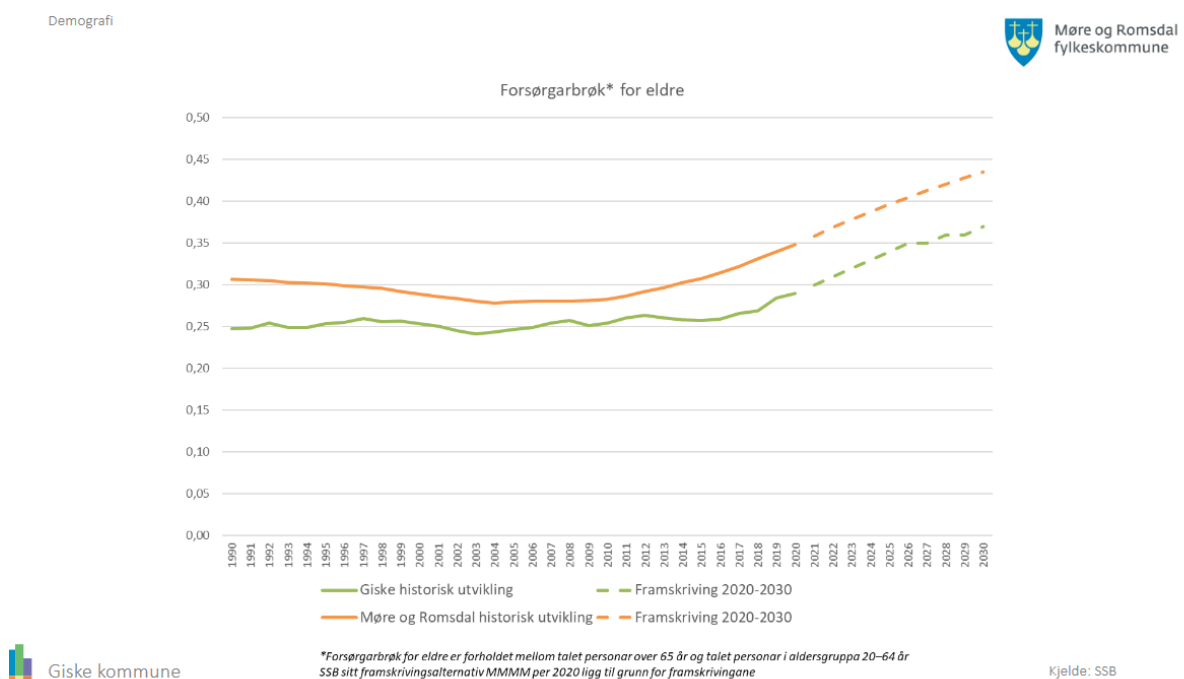

Fig. 4

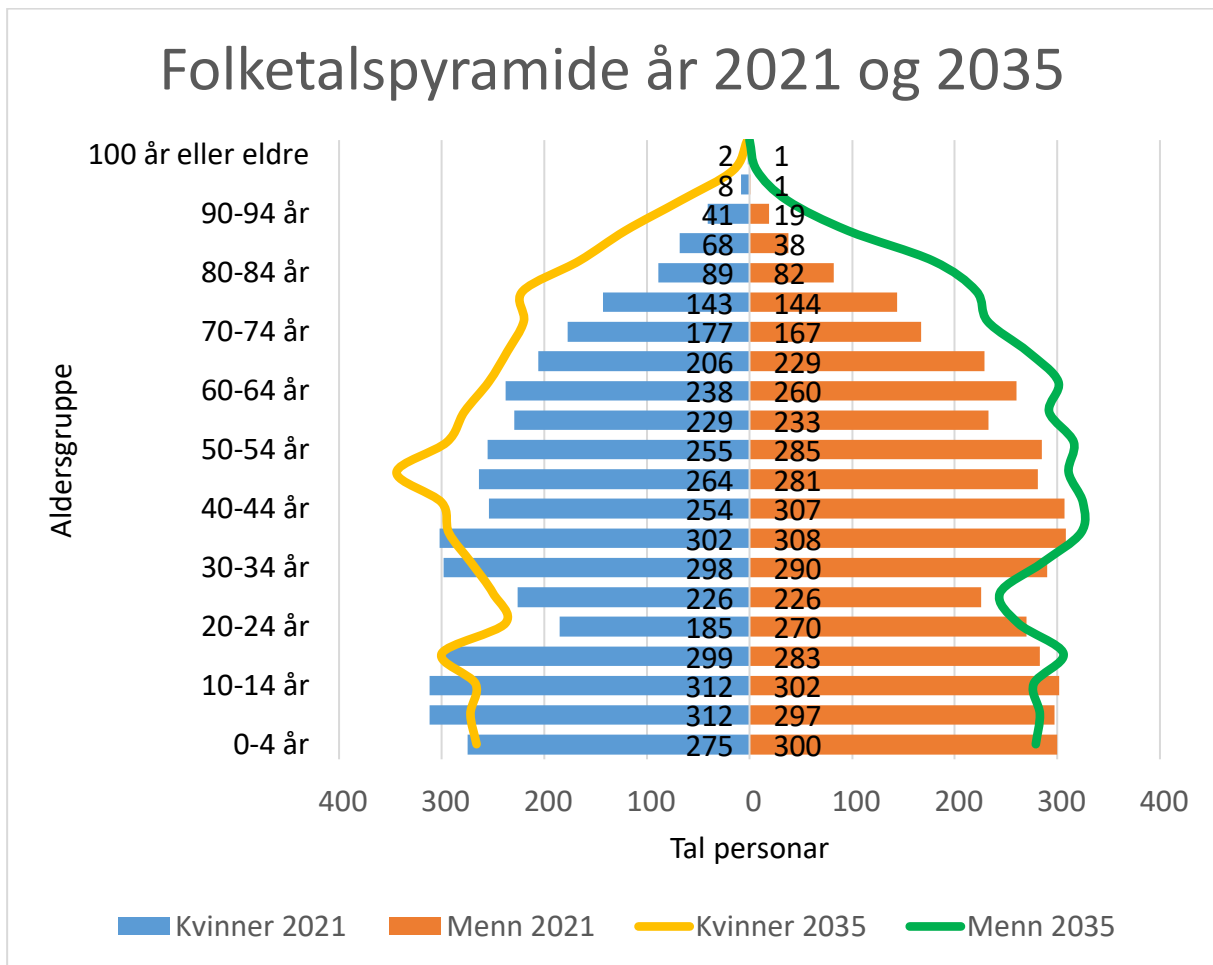

Fig. 5

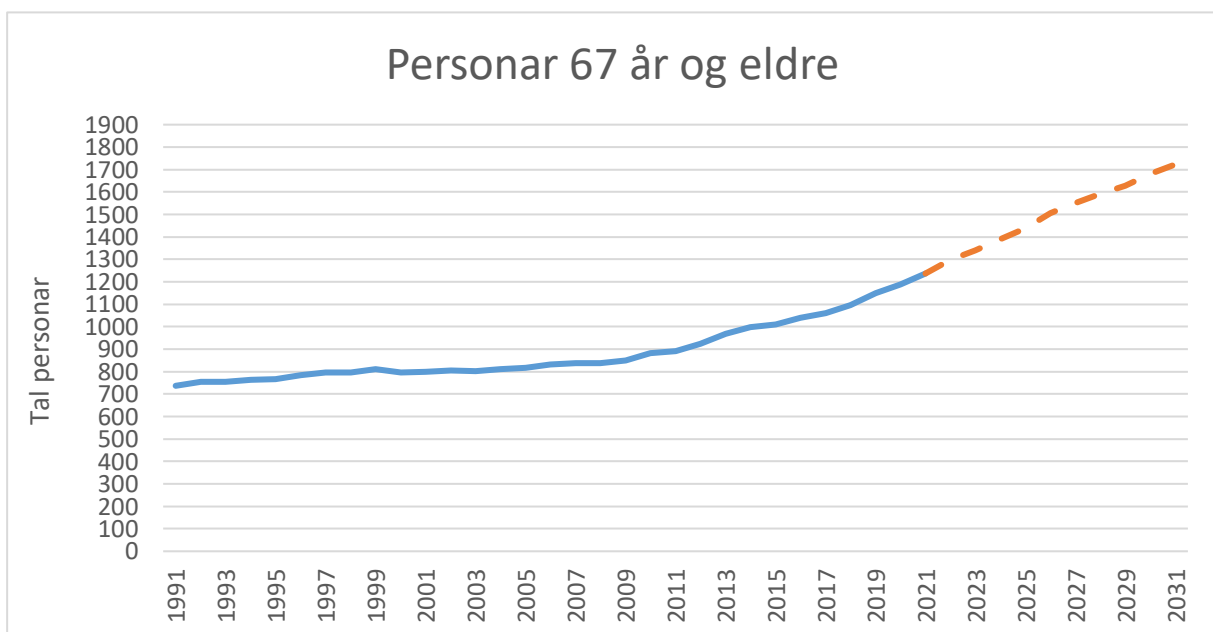

Fig. 6

Næringsliv

Gjøsumdområdet, Valderøysida og Vigrasida av sundet, og flyplassområdet er dei to største nærings- og arbeidsplassområda i Giske. Totalt er her 6-700 sysselsette i dette området. På Valderøysida er det industribedrifter over eit strekk på om lag 2 km, som i hovudsak er fiskerirelaterte, i tillegg til handelsbedrifter på Sætra ved fylkesvegen. På Vigrasida er det også handelsverksemd nærast fylkesvegen, og meir variert næringsverksemd utover mot Gjøsumneset. Gjøsumneset næringsområde er eit om lag 300 da stort samanhengande næringsområde som er regulert til fiskerirelatert næring og nasjonal fiskerihamn. Næringsarealet ligg ved riksveg 658 og det er etablert djupvasskai. Her er det stor kapasitet for utviding med mykje regulert nytt industriareal på land og i sjø. Det er starta mudring for nasjonal fiskerihamn.

Utvikle Gjøsumneset industriområde som nasjonal fiskerihamn til eit moderne og attraktivt næringsområde for etablering av nye verksemdar innan fiskeri, havbruk og annan relevant industri. Utviklinga skal skje i tråd med berekraftsmåla med vekt på innovasjon og grøn energi. Opparbeide industritomter for utleie og fellesfunksjonar. Fremje tettare samarbeid mellom næringsområda på alle øyane for å fremje synergieffektar. Utvikle berekraftig næringsliv og arbeide for å få gods over på kjøp. Legge til rette for eit mangfald av arbeidsplassar saman med næringslivet og tiltrekke seg nye næringsaktørar. Sikre solid infrastruktur og fremje inkluderande og berekraftig industrialisering og innovasjon. Forvalte kommunen sitt 300 dekar store industriområde i tråd med formuesbevaringsprinsippet i kommunelova.

Flyplassområdet omfattar i tillegg til nordvestlandet sin største flyplass også ein del næringsareal. Samordning av desse næringsareala blir viktig. Av offentlege arbeidsplassar utanom Avinor, er mange samla i området Valderhaugstrand, der ein finn rådhus, barnehage, barneskule, ungdomsskule og omsorgssenter. Berekraftig utvikling av næringslivet i kommunen er avhengig av å tiltrekke seg og behalde fleire arbeidsplassar. Og vi er avhengig av å planlegge for mangfaldet som den delen av næringslivet som er avhengig av kundar, varehandel, frisør, kafe o.l.

Med nye store og sentrale næringsstomter klare for etablering er kommunen godt budd for å utvikle næringslivet. Kommunen kan gjennom bruk av næringsfond bidra til kompetanseheving og utvikling av eksisterande næringsliv samt hjelpe nyetablerarar og gründerar i startfasen.

Ved større utbygging av områda må trafikktrygginga prioriterast og kan ein sjå for seg kapasitetsutfordringar i tunnelane.

Klimautslepp

Utsleppa av CO₂ i kommunen har samla auka dei siste åra samanlikna med referanseåret 2015, jf. Fig 7. I Giske kommune medfører skipsleia, flyplassen og riksvegen at dei vesentlege CO₂-utsleppa kjem frå sjøfart, luftfart og vegtrafikk. Sektorvis er det auke i sjøfart og luftfart og ein mindre nedgang i vegtrafikk. Utsleppa frå vegtrafikk og jorbruk er omlag like store. Det er ein nedgang i CO₂-utslepp for sektorane jordbruk, anna mobil forbrenning, avfall og avløp og oppvarming. Grunna pandemien er det for 2020 ein markert nedgang i utsleppa frå sektorane sjøfart og luftfart.

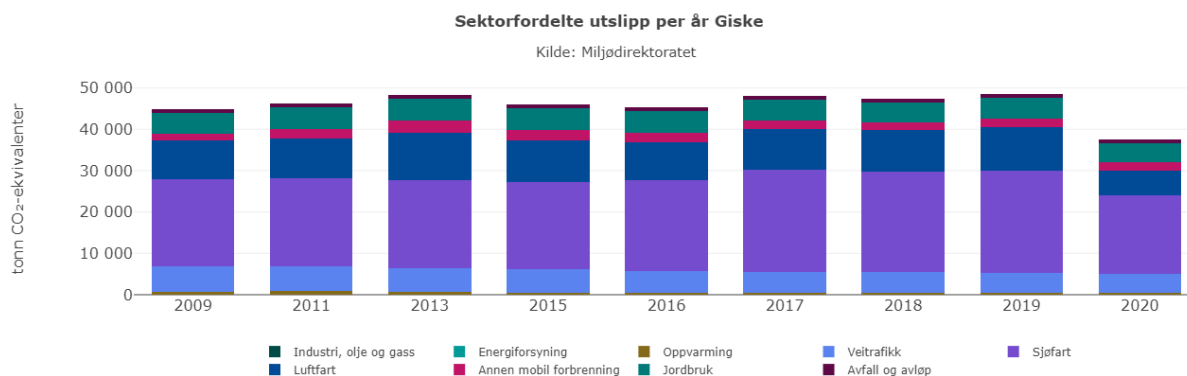

Fig. 7: Utsleppsregnskapet viser utslipp av dei tre klimagassane CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O) fordelt på ni sektorar i kommunen.

Arealreserve og bustadbehov

Bustadareal i kommuneplanen

Totalt	Bebygd	Arealreserve (råtomt)	Antatt effektivt bustadareal (70%)
5035 daa	3126 daa	1909 daa	1336 daa

Arealreserve

Den reelle reserven av areal til bustadar vil vere større enn det som kjem fram her, gjennom fortetting, sentrumsformål og kombinerte formål.

Bustadar i regionen i dag

Samla tal på bustadar i Giske i 2020 er 3.538.

Gjennomsnittleg tal på ferdigstilte bustadar i Giske utgjør 11 % av totalen. Vi kan dermed anta følgjande behov for nye bustadar i Giske:

- Fram til 2030: $0,11 \times 2174 = 239$ bustadar
- Fram til 2040: $0,11 \times 4041 = 445$ bustadar.

Antatt arealbehov til bustad i Giske kommune fram til 2030			
Bustadtype	Prosentandel	Tal på bustadar	Arealbehov
Einebustadar	20%	47	36 dekar
Konsentrert småhusbebyggelse	40%	96	32 dekar
Blokkbebyggelse og bufelleskap	40%	96	14 dekar
Sum	100%	239	82 dekar

Antatt arealbehov til bustad i Giske kommune fram til 2040			
Bustadtype	Prosentandel	Tal på bustadar	Arealbehov
Einebustadar	20%	89	68 dekar
Konsentrert småhusbebyggelse	40%	178	59 dekar
Blokkbebyggelse og bufelleskap	40%	178	25 dekar
Sum	100%	445	152 dekar

Til saman gir dette reknestykket eit arealbehov for nye bustadar i Giske kommune på vel 150 dekar fram til 2040. Til fråtrekk kjem fortettingspotensialet i eksisterande byggeområde, og bustadar i areal regulert til sentrumsformål og andre blanda arealformål, som også vil vere til stades i denne kommunen. Det faktiske arealbehovet for bustadareal i kommuneplanen vil dermed med stor sannsynlegheit vere mindre enn 150 dekar.

Giske kommune er den kommunen med størst andel nye einebustadar og minst andel blokk/bufellesskap i dag. Også i Giske må vi vente at behovet for einebustadar går ned, og leilegheiter går opp, men vi kan anta at utbygginga her samla sett kan få eit meir landleg preg. Om vi endrar fordelinga til 35% einebustadar, 45% konsentrert småhusbebyggelse og 20% blokkbebyggelse og bufellesskap, blir likevel ikkje det samla arealbehovet for bustadar større enn som følgjer:

Antatt arealbehov tll bustad i Giske kommune fram til 2040 (alternativ fordeling mellom bustadtypar)			
Bustadtype	Prosentandel	Tal på bustadar	Arealbehov
Einebustadar	35%	156	120 dekar
Konsentrert småhusbebyggelse	45%	200	67 dekar
Blokkbebyggelse og bufellesskap	20%	89	13 dekar
Sum	100%	445	200 dekar

Dette er også langt lågare enn arealreserven i kommuneplanen.

Antatt reserve av effektivt bustadareal i kommuneplanen til Giske, som gjeld fram til 2030, er om lag 1336 dekar.

Behovet for bustadareal i Giske fram til 2030 er anslått til ca 80 dekar, og fram til 2040 ca 150 dekar. Alternativt ca 190 dekar med ei meir spreidd utbygging.

Arealreserven for bustadareal i kommuneplanen for Giske kommune er langt større enn behovet, sjølv om ein ser fram til 2040.

Arealbehov til bustad

Analysen er utført på eit grovt nivå, og omfattar usikkerheit med omsyn til folketalsutvikling og forventa tal på personar i kvar husstand. Den gir likevel ein klar peikepinn på arealbehovet til bustadar i regionen i åra framover. Ein vil alltid ha behov for eit visst slingringsmonn i arealplanane, og må pårekne å sette av meir areal til bustad enn det nøyaktige behovet. Samtidig kan vente at ein del av arealbehovet til bustad blir dekt innanfor andre arealformål (hovudsakleg sentrumsformål). Blokkbebyggelse og fortettingsprosjekt i kommunesenter/delsenter blir typisk oppført innanfor andre arealformål enn bustad, og særleg blokkbebyggelse omfattar mange bustadar.

Omfanget av bustadareal sett av i kommuneplanen er langt større enn det reelle behovet. Kommuneplanens arealdel er utarbeidd for ein 10-12-års periode. Omfanget av bustadareal bør vurderast på nytt i samband med neste revisjon av kommuneplanen sin arealdel.

Sentrum- og delsentertutvikling i Giske kommune

Hovudtrekka frå tidlegare senterstruktur vidareførast jf. gjeldande arealplan for detaljert avgrensing og formål. Samtidig skal det takast høgde for utvikling som har skjedd over tid. Over 80 % av innbyggjarane i kommunen bur i tettstad (def. som område der det bur minst 200 personar og der det ikkje er meir enn 50 m mellom husa).

Halvparten av innbyggerane i kommunen bur på Valderøya (4277 i 2020). Veksten i folketalet har vore på 26 % sidan 2010. Det er fem grunnkrinsar på øya med nær samanhengande bustadareal.

Plan for areal-, klima og transport PAKT

PAKT er eit samarbeidsprosjekt med kommunane Ålesund, Sula og Giske der ein skal sjå på arealbruk og transport i regionen i samanheng, i eit klimaperspektiv, og med FN sine berekraftsmål som fundament. Planarbeidet blir utført av kommunane i samarbeid med Møre og Romsdal fylkeskommune og Statens vegvesen. Fylkestinget har vedtatt høyringa som ein regional plan iflg. pbl. § 8-4. Som regional plan vil planen vere retningsgivande for fylkeskommunen og staten. Dersom kommunane vedtek arealplanar i strid med det ein har blitt samde om i planen, kan dette gi grunnlag for motsegn.

*Kommunesenter Valderhaugstrand

Valderhaugstrand har vore sentrum i kommunen sidan Giske kommune vart slått saman med Vigra i 1964. Investeringslysta har vore lav. I gjeldande kommuneplan er lagt opp til at detaljhandel i hovudsak skal etablerast på Sætra. Kollektivtilbod: Hurtigbåt til Ålesund og Hareid. Avgang ca. kvar time til Hareid, sjeldnare til Ålesund. I tillegg lokalbuss. Bilparkering: Ca 25 bilplassar ved kaia. Ingen sykkelparkering. (* I PAKT er Valderhaugstrand definert som områdesenter).

*Kollektivknutepunkt Ytterland

Trafikkknutepunkt i Giske kommune, lokalisert på vestsida av Valderøya, ved tunnelinnslaget. Omstiging frå lokalbuss til bybuss. Planlagt utvida med ca 350 parkeringsplassar for bil og ca 100-150 sykkelparkeringsplassar. Kollektivtilbod: Buss til Ålesund kvar halvtime i rush. Buss til flyplassen. Lokalbussar i Giske, varierende hyppigheit. Bilparkering: Ca 50 plassar av ein større parkeringsplass blir brukt til innfartsparkering. I tillegg parkering til legekontor, hotell mm. Sykkelparkering: 12 overdekte plassar ved bussterminalen, der sykkelen kan låsast til fast installasjon. (* I PAKT er Ytterland definert som lokalsenter.)

*Sætra og Gjøsund handelssenter

Kommunen arbeider med områderegulering av Sætra og del av Vigra-sida av Gjøsundet. Området er planlagt til kommunens handelssenter og innehar i dag tilbod innan daglegvarer, apotek, bankfilial og bensinstasjon og handelen er upåklageleg. Investeringslysta har vore god og målet er å utvikle dette til ein møteplass med fleire tilbod for heile kommunen. Eit trafikkfarleg kryss skaper problem for reguleringsarbeidet. Ein føresetnad for vidare utvikling av området er ein godkjent områdeplan med ny framtidig hovudkryssløysing for riksvegen. (* I PAKT er Sætra og Gjøsund definert som områdesenter).

*Roald delsender

Roald har tidlegare vore kommunesenter i Vigra kommune og seinare lokalsenter for Roald. Næringsbygg og sentrumsfunksjonar har vore lokalisert nede ved sjøen/kaia. Naudsynte funksjonar frå den tida er no nesten borte. Grunnkrins Roald har i løpet av 10 år meir enn dobla folketalet til no om lag 700 innb. Sentralt i tettstaden og innafor 10 min gange bur det 566 personar, 1 barnehage, 1 grunnskule, bakeriutsal, tilsaman 98 tilsette. Stort fortettpotensiale innafor dagens tettstadstruktur.

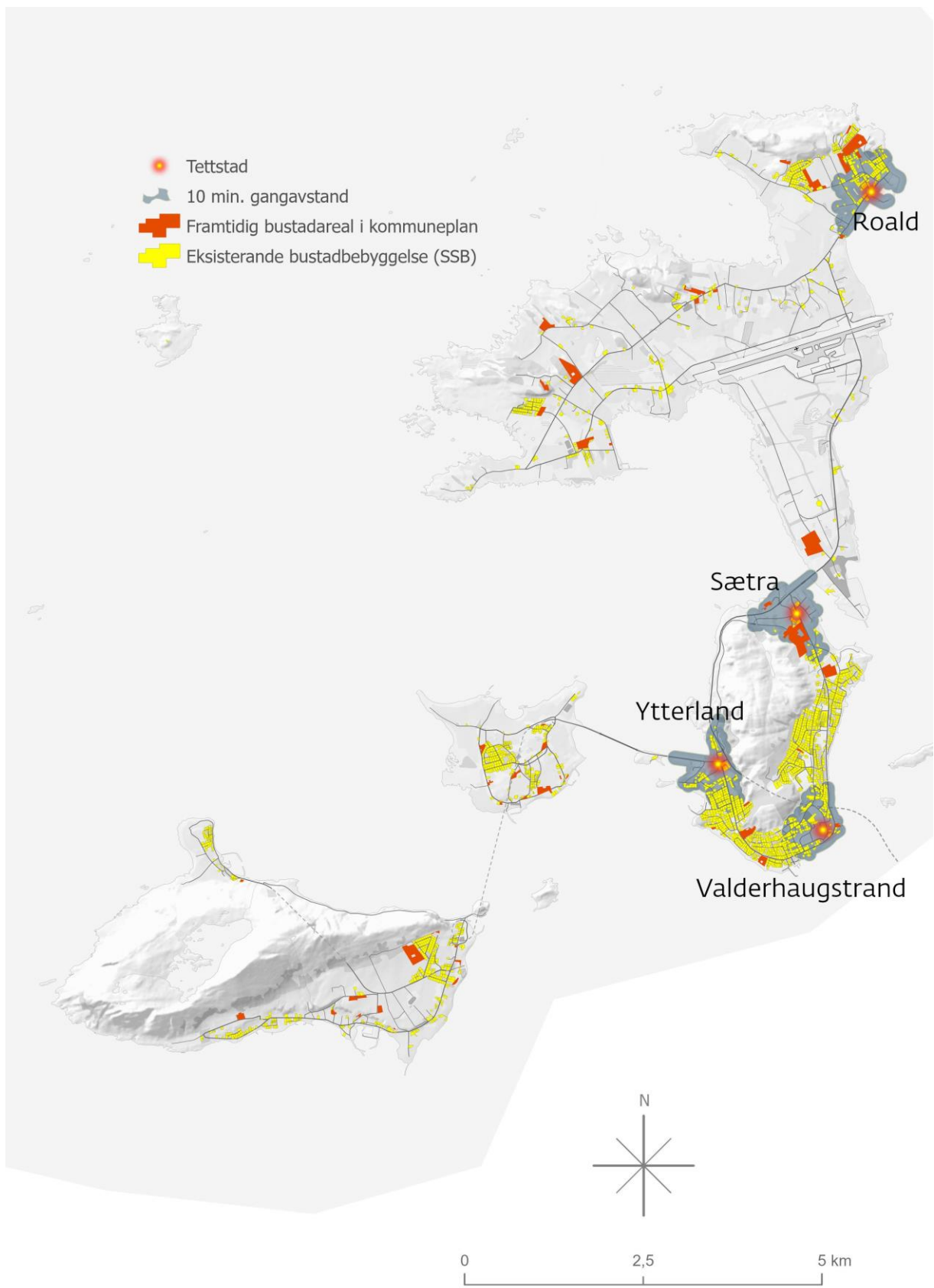
Om lag 20 bussavgangar dagleg til Moa via Ålesund sentrum. Nye bustadfelt er etablert i nærområdet, men dårleg lagt til rette for gåande og syklande. (*I PAKT er Roald definert som lokalsenter).

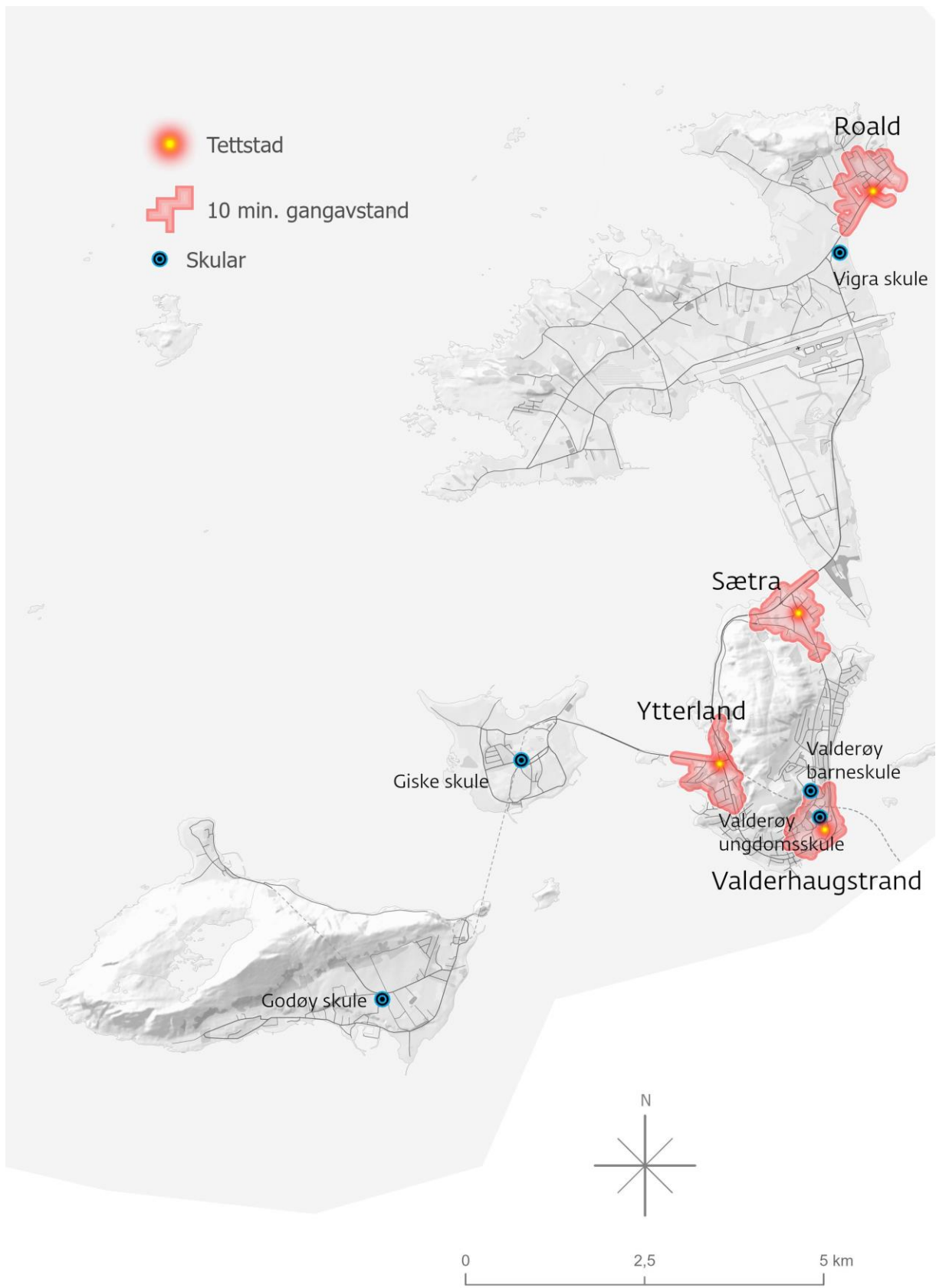
Lokalisering av bustadbygging

Bustadbygging skal primært skje i og nært opp til sentra og i områda der kollektivtilbodet er tilfredsstillande. Fortetting kan vurderast der forutsetningane er tilstades.

Overordna strategiar for arealplanlegging i Giske kommune

- Redusere transportbehovet gjennom samordna bustad-, areal og transportplanlegging, med vekt på mobilitet til fots, sykkel og med kollektivtransport, jf. Plan for klima, areal og transport (PAKT).
- Prioritere fortetting og transformasjon i og nær senterområde, for å redusere behovet for å ta i bruk nye utbyggingsområde.
- Kommunen skal ha ein offentlig tomtereseve for å kunne realisere dei overordna måla i safunnsdelen.
- Utvikle senterområda til inkluderande stadar, med variert bustadtilbod, møteplassar, handel og tenester, tilpassa det naturlege omlandet og tilrettelagt for eit samfunn der ein større andel av innbygarane er eldre.
- Kommunen skal vurdere å ta i bruk arealformålet landbruks-, natur- og friluftslivsformål til spreidd bustadbygging. Konkrete område for dette må avklarast i arealdelen.
- Sikre og utvikle areal til offentlege og privat tenesteyting i senterområda.
- Utvikle bustadområde med varierte bustadtypar for å ta vare på mangfaldet i befolkninga.
- Sette krav om trygg skuleveg ved alle nye reguleringsplanar.
- Ta inn føringar knytt til å unngå utbygging av karbonrike areal.
- Hindre omdisponering av dyrka mark og fastsette langsiktig grense for utbygging mot utmark og jordbruksområde, for å ivareta friluftsliv- og landbruksomsyn.
- Avsette tilstrekkeleg buffersone mellom planlagte bustadområde og næringsområde/LNF-område.
- Sikre lokal grønstruktur med trygge samband i buområde, for rekreasjon, opphald og leik, herunder områdeleikeplassar.
- Tilrettelegge for berekraftig bruk av strandsona gjennom heilskapeleg planlegging der sambruk og tilrettelegging for ålmenta skal vektleggast.
- Tilpasse alle bygg og transportinfrastruktur til konsekvensane av klimaendringane.
- Sjønært næringsareal skal prioriterast til verksemder som har behov for sjøtilknytning.
- Vurdere arealregnskap i alle arealplansaker.
- Vurdere om statusen til alle reguleringsplanar som i dag gjeld framføre arealdelen framleis skal gjelde.

Klima

Arelaplanlegging vil vere eit av dei viktigaste verkemidla for å redusere klimagassutsleppa frå transportsektoren og frå endra arealbruk (avskoging, nedbygging, av myr mv.)

Ved behandling av enkelttiltak skal det stillast følgjande krav:

- Ved alle planar og ved større tiltak skal bruk av miljøvenleg energi utgreiast.
- I alle planar og større tiltak skal det, tilpassa tiltaket sitt omfang, gjerast greie for:
  - Tiltak for å redusere energibruk
  - Tiltak for å redusere klimagassutslepp
  - Val av energiløysingar og byggematerialar
- Klimagassrekneskap skal utarbeidast i samband med alle større tiltak som omfattar:
  - Vesentlege naturinngrep
  - Nybygg større enn 1000 m² BRA
  - Ved val mellom riving og renovering av eksisterande bygg

Giske som bukommune – ein god plass å leve heile livet

Med inspirasjon frå kvalitetsreforma for eldre, *Stortingsmelding nr. 15 (2017-2018) Leve hele livet*, ønskjer vi at Giske kommune skal vere ein god plass å leve heile livet for alle. Giske kommune har dei siste åra hatt den forholdsvis største folketalsauken av kommunane i Møre og Romsdal og med noko nedgang vil denne trenden fortsette og i neste planperiode. Kommunen har og ei relativ ung befolkning med mange barnefamiljar. Kommunen skal legge til rette for å utvikle lavutsleppssamfunnet basert på lokale tilhøve, sosial rettferd, deling av kunnskap og ein dugnad som inkluderer alle. Det er lagt til rette for god beredskap, mindre ressursbruk og god forvaltning av naturmangfald, kulturlandskap og dyrkbar mark for framtidige generasjonar. Samtidig skal kommunen medverke til ansvarlig forbruk, produksjon og berekraftig bruk av økosystem i havet og på land. Vidare vil kommunen utvikle sentrum og delsentra med gode kvalitetar for innbyggjarane sitt nærmiljø.

Kommune 3.0

Giske kommune kan ikkje klare desse oppgåvene åleine, derfor vil kommunen legge til rette for samarbeid med innbyggerane for å nå måla.

Fig. 8

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
Giske kommune har unik og flott natur på sjøen, i strandsona og på fjellet som innbyggerane kan nytte.	<p>Verne om naturen sin eigenverdi.</p> <p>Utvikle kompetanse og ansvarskjensle for berekraftig bruk av havrommet til friluftaktivitet.</p> <p>Fortsette med merking og utbetring av eksisterande stiar og turveggar.</p> <p>Trygge Alnesvatnet som drikkevasskjelde og nedbørsfeltet rundt.</p> <p>Betre informasjon om friluftsområda, parkering og merking, samt verneområda i samarbeid med statsforvaltaren.</p> <p>Legge til rette for gode nærleikeplassar/møteplassar og grønne lunger på land og ved sjø.</p> <p>Utvikle eigarskap og ta sterkare styring i planarbeidet.</p> <p>Overvake slitasje på naturen og styre tilgangen med tilrettelegging og informasjon. Stimulere til berekraftig viltforvaltning.</p>

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
<p>Giske kommune har gode og innovative tenester mellom anna gjennom bruk av digitale verktøy og velferdsteknologi. Innbyggjarane skal meistre eigne liv så lenge som mogeleg.</p>	<p>Prioritere før-førebyggjande tiltak, aktivitet og fellesskap, god helse og kommune 3.0.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samskaping med innbyggjarane og opne for involvering i tenesteutvikling. • Tidleg innsats og tverrfagleg og tverrsektorielt samarbeid. • Vi bestemmer saman, "Kva skal vi få til i fellesskap I dag". <p>Utvikle gode lovpålagte tenester. Kommunen vil vere leiande i å ta i bruk digitale verktøy innan helse og omsorg.</p> <p>Omsorgsbustadar, demens og aldersvenlege bustadar skal byggjast i sentrum.</p> <p>Legge til rette for aldersvenleg stadutvikling, -rullatoravstand.</p> <p>Legge til rette for at det vert etablert nye buformer som sikrar at eldre kan bu lenger heime.</p> <p>Opne for samarbeid med private aktørar og andre aktørar som kan bidra til å realisere kommunen sine mål.</p>

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
<p>Giske kommune har den beste Frivilligsentralen</p>	<p>Involvering kommune 3.0., vidareutvikle inn i kommunale tenester.</p> <p>Stimulere pensjonistar til å bidra meir.</p> <p>Målrette seniorpolitikken for å oppmuntre til deling av kunnskap og kompetanse.</p>

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
<p>Attraktiv bukommune, arealmessig kompakt – kort veg til alt</p>	<p>Forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevna blir tatt i vare over tid.</p> <p>Utvikle og styrke sentrum og delsentra i kommunen.</p> <p>Regulere og byggje bustadfelt med god nok kvalitet.</p>

	<p>Arbeide for ein inkluderande oppvekstsektor med likeverdige tenester.</p> <p>Samordne skule, barnehage, helse, idrett og bibliotek i kommunesenter Valderhaugstrand.</p> <p>Auke antalet livløpstilpassa sentrumsnære leiligheiter, bufellesskap og andre småhus innafor 10 min. gåavstand.</p> <p>Legge opp til lavterskel aktivitetstilbod for alle.</p> <p>Vi vil legge opp til god informasjon til/med innbyggjarane.</p> <p>Gjennom arealplanlegginga legge til rette for formelle og uformelle møteplassar og på tvers av ulike aldersgrupper.</p> <p>Slutføre områdeplan for handelssenter Sætra/Gjøsund med framtidig hovukryssløysing i dialog med vegeigarane.</p> <p>Delta aktivt i utviklinga av trafikkknutepunkt Ytterland.</p> <p>Starte områdeplanlegging for delsenter Roald i 2023.</p> <p>Vurdere løysingar for kollektiv, sykkel og gange ved alle byggesøknadar.</p> <p>Bruke ungdomsråda som høyringspart i aktuelle plansaker.</p>
--	--

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
Nærheit til Ålesund med arbeidsmarknad, handel og kulturtilbod.	Arbeide for bedre kollektivløysingar med buss og båt . Arbeide for å utvikle Ytterland med moderne innfartsparkering og sykkelhotell, samt sykkelparkering ved Valderhaugstrand hurtigbåtkai.

Giske som næringskommune – eit framtidsretta næringsliv

Giske kommune er ein av dei største fiskerikommunene i landet med både sjø- og landbaserte veksemder samt store og viktige hamneområde. Ålesund lufthamn Vigra er eit sentralt element i Giske kommune og er dels årsak til veksten i kommunen, trafikkmengde og utgangspunkt for lokalisering av verksemder. Det er omlag 10.000 dekar jordbruksareal i kommunen og dette er av dei viktigaste landbruksareala i fylket. Arbeidsplassdekninga er 63 % (2019, lågast i fylket) og mange pendlar ut (>2000). Omlag 600 pendlar inn (2019).

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
Giske kommune er ei aktiv fiskerikommune	<p>Samarbeide med næringslivet om å nytte teknologikompetanse i regionen til å utvikle nye moglegheiter lokalt og globalt.</p> <p>Medverke til å oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli meir berekraftig, med meir effektiv bruk</p>

<p>innan fangst og foredling. Havrom med stort potensiale.</p>	<p>av ressursar og meir utstrekt bruk av reine og miljøvennlege teknologiformer og industriprosessar. Delta i regionalt plansamarbeid for arealplan i sjø i Ålesundregionen. Ta i bruk marine grunnkart for kunnskapsbasert arealplanlegging. Få på plass handlingsdelen i kommunedelplan for naturmangfald. Verne viktige naturtypar mot inngrep. Hindre og i vesentleg grad redusere alle former for havforureining, særleg frå landbasert verksemd, inkludert marin forsøpling og utslepp av nærings salt. Lage tiltaksplan for plast og marin forsøpling. Søke å lokalisere alle planlagte inngrep i sjø der det gjer minst skade på miljøet. Sjå samanhengen mellom bruk av land og sjø i kommuneplanarbeid.</p>
--	---

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
<p>Giske kommune er ei framtidretta og viktig landbrukskommune.</p>	<p>Styrke jordvernet og støtte opp om FN's berekraftsmål nr. 1 Utrydde svolt, - om å redusere jordtapet og produsere mat på den jorda vi har. Vurdere om lokal matproduksjon skal inngå som ein vesentleg del av beredskapsarbeidet. Ta vår del av ambisjonen av minstemål i Landbruksmeldinga i Møre og Romsdal om å halde omdisponert dyrkaareal under 200 daa i året. Oppretthalde og om mogeleg auke beitinga for å halde kulturlandskapa i hevd. Tilbakeføre og fremje berekraftig bruk av økosystem. Vurdere å omregulere ueigna og usentralt bustadareal til LNF-område. Legge til rette i arealplanlegginga for kolonihagar på inneklemt jordbruksareal. Revidere landbruksplanen frå 2009.</p>

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
<p>Giske kommune har eit anerkjent eventmiljø og eit verdskjend studio.</p>	<p>I samarbeid med lokale kunstnarar etablere felles lokalitetar for samhandling/nettverk og utstillingar. Støtte opp om og tilrettelegge for vidareutvikling av Kulturnæringsklynga Øygaardshamna på Giske. Styrke Giske kommune sin identitet og sitt omdømme gjennom aktiv formidling av informasjon og kunnskap om kommunen som arbeidsstad, bustad, kultur- og reisemål.</p>

Kommunen er ein attraktiv kunstnar-kommune.

Sette av areal for bubilparkering.
Samarbeide med regionen for å utvikle turisme.

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
Giske kommune har regionens største næringsareal med tilknytning til hamn midt i skipsleia.	Utvikle Gjøvsundneset industriområde som nasjonal fiskerihamn til eit moderne og attraktivt næringsområde for etablering av nye verksemder innan fiskeri, havbruk og annan relevant industri. Utviklinga skal skje i tråd med berekraftsmåla med vekt på innovasjon og grøn energi. Opparbeide industritomter for utleie og fellesfunksjonar. Fremje tettare samarbeid mellom næringsområda på alle øyane for å fremje synergieffektar. Utvikle berekraftig næringsliv og arbeide for få gods over på kjøp. Legge til rette for eit mangfald av arbeidsplassar saman med næringslivet og tiltrekke seg nye næringsaktørar. Sikre solid infrastruktur og fremje inkluderande og berekraftig industrialisering og innovasjon. Forvalte kommunen sitt 300 dekar store industriområde i tråd med formuesbevaringsprinsippet i kommunelova.

Giske som samspelkommune – Giske på lag med Sunnmøre – betre saman

Giske kommune er ein del av Ålesundregionen og berekraftssatsinga i regionen. Frå 2020 vart Giske kommune nabo med nye Ålesund kommune. Som følge av samanslåinga er alle tidlegare selskapsavtalar, IKS og private avtalar reforhandla. Ei rekkje utfordringar innafor til dømes samferdsel, beredskap, areal og næringsutvikling må framleis løysast på tvers av kommunegrensene. I regionen vil Giske kommune vere kjend som samhandlingskommunen. Lokalt vil Giske kommune spele på lag med private og frivillige organisasjonar.

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
Sentral i regionen med flyplass og inngangsport til Sunnmøre	Giske kommune samarbeider med regionen på områda beredskap, politi, brann, havn og infrastruktur m.m. På plansida har vi samarbeid på plan for areal, klima og transport PAKT, sjøarealplan og marine grunnkart. Vi vil vidareutvikle dette samarbeidet i regionen både politisk og administrativt. Arbeide saman med regionen for å redusere personbiltrafikken og auke trafikktrygginga på riksveg 658 mellom Ålesund og flyplassen.

Slik vil vi ha det:	Slik gjer vi det:
Naturleg del av ein stor regional arbeidsmarknad	<p>Samarbeide med private og offentlege instansar om å utvikle Ytterland trafikknutepunkt med busstasjon, innfartsparkering og sykkelhotell.</p> <p>Stå på for eit bedre kollektivtilbod eksternt og internt.</p> <p>Etablere kollektivpunkt på handelsenter Sætra og delsenter Roald.</p> <p>Dele og vidareutvikle kompetanse i regionen.</p> <p>Synleggjere Giske kommune som ein attraktiv kompetansearbeidsplass.</p>

Føresetnad for å lukkast

For at Giske kommune skal lukkast med satsingsområda må sentrale rammevilkår vere på plass. Organisasjonen Giske kommune skal kjenneteiknast av verdiane:

Respekt - Løysingsvilje - Engasjement - Kvalitet.

Giske kommune skal ha ein berekraftig kommunal økonomi

Kommunelova set krav til ei langsiktig økonomistyring av kommunen. Handlefriheit og robustheit er berande element i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne handtere uforutsette hendingar utan at det får konsekvens for tenestetilbodet samtidig som generasjonsprinsippet vert ivaretatt. Alle einingar må tilpasse seg tildelt budsjetttramme for at det skal vere økonomisk balanse kvart år i planperioden. Giske kommune har handlingsreglar for økonomisk berekraft som viser mål sett i økonomiplanen og indikatorer for å følgje opp den årlege rekneskapen.

Giske kommune skal vere ein attraktiv arbeidsgjevar og inkluderande arbeidsplass

Kommunen vil kontinuerleg omstille organisasjonen til dei utfordringane og endringane som skjer i samfunnet og tilpasse seg til den økonomien som kommunen til ei kvar tid har. Vidare skal kommunen rekruttere rett kompetanse til dei tenestene kommune skal gi og dei oppgåvene som kommunen skal løyse. Kommunen vil vere ein inkluderande kompetansearbeidsplass der det er tilrettelagt for fagleg vekst og utvikling for tilsette.

Giske kommune skal vere en kvalitetsbevisst, miljøvenleg og utviklingsorientert organisasjon

Kommunen skal levere tenester til innbyggjarane av god kvalitet. Kommunen sitt omdøme er summen av korleis omgjevnadane oppfattar oss. Dette vil stille krav til politikarar, kommunen sine leiarar og tilsette om korleis vi møter og handterer dei tenestebehova som innbyggjarane våre har. Både som kommunal mynde og som serviceleverandør skal Giske kommune i større grad bli ein arena for å skape utvikling saman med innbyggjarane.

Giske kommune skal vere ein digital og innovativ organisasjon

Kommunen vil vere leiande innan digitalisering og vil fortsette å arbeide innovativt i samspel med innbyggjarane for å skape nye smarte løysingar. Det inneber utvikling av brukarvenlege løysingar, auka digital kompetanse og fokus på personvern.

Giske kommune skal vektlegge samhandling med omverda

Kommunen skal utvikle eit tettare og meir forpliktande samarbeid mellom offentlege aktørar, frivilligheit, næringsliv og kulturliv for å følgje opp FN sine berekraftsmål. For vidare utvikling skal samarbeidet med regionen og nabokommunane fortsette.

Giske kommune skal vere rusta til å møte klimaendringar og uønska hendelsar

I dag er Giske kommune ei normal våt norsk kommune, men framover blir det gradvis våtare og villare. Det går mot fleire snøfrie vintrar, men mot meir ekstreme verhendelsar. Kommunen arbeider systematisk gjennom planarbeidet med det kunnskapsbaserte grunnlaget for å tilpasse og trygge bygg, konstruksjonar og infrastruktur til eit våtare og villare klima. Gjennom beredskapsarbeidet arbeider kommunen for å unngå at uønska hendelsar skjer og sørgjer for at negative konsekvensar av ei krise blir minst moglege. Kommunen skal sørgje for at det ved behov blir samarbeid med andre eksterne relevante einingar og ressursar.

Med utgangspunkt i kommunen si heilskaplege risiko- og sårbarheitsanalyse må beredskapsleiinga m.a. ha fokus på innbyggjarane sin eigenberedskap, innbyggjarvarsling og gjennomføring av beredskapsøvingar. Den digitale utviklinga i verda tilseier at tilsette i Giske kommune også må få kompetanseheving på digitale angrep.

Oppfølging

Regjeringa stadfestar at FNs berekraftsmål skal vere det politiske hovudsporet for å ta tak i vår tid sine største utfordringar. Dette skal også gjenspeglast i kommunen sitt arbeid med å følgje opp kommuneplanen. Derfor må innsatsen bli tydelegare, meir tverrfagleg og rettast inn mot fleire område samtidig. Prioritering mellom berekraftsdimensjonane må ta omsyn til utfordringsbildet.

Føreseieleg og naudsynt planlegging

For å nå berekraftsmåla er det forventa at offentleg innsats og verkemiddelbruk blir samordna gjennom planlegging, og at plansystemet blir eit meir effektivt styringsverktøy for oppfølging av måla tilpassa lokal etterspurnad. Giske kommune vil utvikle eit tydeleg plansystem der dialogprosessar gir rom for strategisk nytenkning og klargjering av planbehovet. Kommunen vil utvikle planar som gir meir eigarskap og føreseieleg for kommunen og andre.

Kommuneplanen sin samfunnsdel gir retning til utvikling av lokalsamfunnet og medverkar til at globale, nasjonale og regionale mål blir tilpassa lokale forhold. Konkretisering av planen skjer gjennom god kobling mellom planen sin handlingsdel, kommunen sin økonomiplanlegging og øvrige planar. Giske kommune har som mål å hindre utanforskap og få fleire i arbeid. Dette må få konsekvensar for prioriteringa av mål og strategiar i kommuneplanen sin samfunnsdel med arealstrategi og oppfølging i økonomiplan for å fremje vekst og næringsutvikling.

Økonomiplanen viser korleis satsingsområda skal følgast opp gjennom økonomiske prioriteringar. Økonomiplanen samlar kommuneplanen sin handlingsdel, fireårige økonomiplan og årsbudsjett i same dokument. Den viser prioriteringar og tiltak for å nå dei langsiktige retningsmåla i samfunnsdelen sine satsingsområde, og rullerast årleg. Dette skjer gjennom prioritering av ressursar og periodemål (mål i fireårsperioden) som er knytt opp til retningsmåla; slik vil vi ha det og strategiane; slik gjer vi det i kommuneplanen. Periodemåla skal vere økonomisk forankra i økonomiplanen. Dei kan vere felles for fleire kommunalområde eller gjelde spesifikt for eit område.

Kommuneplanen sin arealdel omfattar heile kommunen og skal utarbeidast etter at samfunnsdelen er vedtatt. Den nye arealdelen skal følge opp overordna arealstrategi i samfunnsdelen og skal bidra til å nå måla for berekraftig samfunnsutvikling. Arealdelen er juridisk bindande og styrer den langsiktige arealutviklinga med plankart, føresegner og planomtale. Kommuneplanen sin arealdel er bindande for utbyggingstiltak og styrande for reguleringsplanar. Avsette utbyggingsområder som er i strid med overordna arealstrategi, eller har vanskelig realiserbare rekkefølgekrav, kan ein vurdere å ta ut av kommuneplanen sin arealdel.

Tematiske samfunnsplaner omhandlar planlegging for eit eller fleire fagområde eller samfunnsområde. Gjeldande temaplanar bør forankrast i og vurderast innarbeidd i kommuneplanen når den skal rullerest. Tematiske planar kan også følgje opp og utdjupe overordna mål og strategiar i vedtatt kommuneplan.

Samarbeid om å nå måla Dei store berekraftsutfordringane som samfunnet står overfor, er omtalt som samfunnsflokke og kan ikkje løysast berre gjennom å effektivisere eller vidareutvikle etablerte system. Samfunnsflokke kjenneteiknast ved at dei kan verke vanskelige å løyse grunna motsetningar (målkonflikter), eller at dei har fleire uoversiktlege og samanvevde underliggende årsakar. Det finst ikkje allmenngyldige oppskrifter for hverken løysningar, arbeidsformer eller metodar. Utvikling av eit godt og berekraftig velferdssamfunn er eit fellesskapsprosjekt. I tillegg til å etablere lokale mål må kommunen derfor arbeide med å styrke kapasiteten til å følge opp måla, og å sjå fleire politikkområde i samanheng. Som del av berekraftsfylket Møre og Romsdal skal Giske kommune vere langt framme nasjonalt i arbeidet med berekraftig samfunnsutvikling og samarbeider med andre kommuner om lokalt arbeid mot globale mål. For å følge opp viktige felles satsingar i kommuneplanen vil kommunen vektlegge mobilisering av eit mangfald av aktørar og ulike kompetansar. Kommunen vil samarbeide i sterke partnarskap med næringsliv, akademisk, kultur og frivillige for å skape gode løysningar for vanskelege utfordringar.